

KÝ ỨC VỀ ĐỘI THIẾU NIÊN MẬT XÃ CẨM THANH

Lê Thị Huyền Vy

Cẩm Thanh - vùng đất giàu truyền thống lịch sử - văn hoá. Đặc biệt, trong giai đoạn kháng chiến chống Pháp, Mỹ xâm lược, giải phóng quê hương, Cẩm Thanh từng là căn cứ địa cách mạng quan trọng của Hội An. Trong hai cuộc kháng chiến chống Pháp và Mỹ, mảnh đất Cẩm Thanh đã sản sinh ra nhiều người con ưu tú, trong đó phải kể đến những thanh thiếu niên trẻ tuổi dũng cảm, bất chấp hiểm nguy tham gia cách mạng và có nhiều đóng góp cho phong trào cách mạng Cẩm Thanh nói riêng, Hội An nói chung, trong đó phải kể đến là Đội thiếu niên mật xã Cẩm Thanh.

Trong quá trình sưu tầm những câu chuyện kể liên quan đến tư liệu, hình ảnh... thu thập được về phong trào đấu tranh cách mạng ở Hội An, chúng tôi đã may mắn gặp được một số thành viên của Đội Thiếu niên mật xã Cẩm Thanh (còn gọi là *Đội chim chèo bèo*) và được nghe họ kể lại những hoạt động cách mạng của đội trước đây. Nhắc lại những ngày tháng hoạt động sôi nổi ở Cẩm Thanh năm xưa, chúng tôi đã được nghe cô Võ Thị Hóa (*Đội trưởng*) và cô Phạm Thị Thanh (*Đội phó*)... kể lại câu chuyện xúc động khi nhớ về những anh em trong *Đội Chim chèo bèo*, trong đó có những người đã vĩnh viễn nằm lại giữa lòng đất mẹ. Trong ký ức của 2 cô vẫn còn đọng mãi những hình ảnh và những câu chuyện về đồng đội, về những vở diễn và những lần hoạt động cách mạng nguy hiểm đến quên mình.

Năm 1965, khi nghe thông tin các đồng chí lãnh đạo cách mạng xã Cẩm Thanh quyết định thành lập đội thiếu

niên hợp pháp Cẩm Thanh, các cô lập tức xung phong và được chọn lựa nhờ giọng hát hay, múa đẹp. *Đội Thiếu niên hợp pháp xã Cẩm Thanh* thành lập năm 1966. Lúc đầu có tên gọi là *Đội thiếu niên tiên phong*, sau đổi thành *Phong đoàn thanh niên (1967)*. Ban đầu, đội chỉ có 6 đội viên gồm cô Võ Thị Hóa, Phạm Thị Thanh, Phạm Thị Thu, Nguyễn Thị Ân, Trần Thị Tám, Lê Tiên Diễm. Về sau *Đội* kết nạp thêm nhiều đội viên mới như đồng chí Kiêm, Mới và Phùng.

Thời gian đầu hoạt động, đội tập luyện những bài hát đơn ca dân ca như: *Chờ con má nhỏ, Thuyền qua Cửa Đại, Vui về Trường Sơn hay Ngày vui được mùa...* Sau đó, mới bắt đầu tập vở kịch dân ca "*Đội kịch chim chèo bèo*" với nhiều vai diễn, nhiều lớp lang và tình huống thú vị, đầy kịch tính nhằm phục vụ nhân dân nhưng thực chất để đi giao liên và hoạt động bí mật.

Mặc dù buổi đầu tập luyện những làn điệu dân ca gặp không ít khó khăn, nhưng bằng niềm đam mê, nhiệt huyết cách mạng, những thành viên trong đội đã từng bước đảm nhận tròn trịa các vai diễn. Ban ngày, các cô vừa tập luyện vừa được giao nhiệm vụ như nguy trang hầm bí mật, học cứu thương, liên lạc với cơ sở trong vùng địch... Ban đêm đội biểu diễn phục vụ bà con ở các khu vực như Thuận Tình, xã Cẩm Thanh và đi biểu diễn ở một số vùng lân cận như Bàn Thạch, Xuyên Tân, thuộc huyện Duy Xuyên. Cô Nguyễn Thị Kiêm kể lại, cô sẽ không bao giờ quên những đêm đi biểu diễn phục vụ bà con trong những năm tháng bom đạn khốc liệt ấy. Dù phải đối mặt với rất

nhiều hiểm nguy, nhưng trên sân khấu, diễn viên cứ diễn say sưa còn bà con thì hào hứng lắng nghe, chốc chốc lại vang lên những tràng pháo tay khen ngợi. Cô Kiềm nói: Dân mình lúc đó mê dân ca khu 5 lắm. Hễ có dịp là tụm năm, tụm ba, bắt tụi nhỏ “Chim chèo bèo” bọn mình hát cho nghe. Những lúc như thế, chúng tôi tranh thủ hát những câu dân ca tuyên truyền như:

“Ta phải dùng dao

Phen ni ta quyết

Ta đi giết quân thù

Hỡi bạn chúng mình ơi

Ta đi giết quân thù...”

Cuối năm 1967, để chuẩn bị cho cuộc Tổng tiến công và nổi dậy xuân Mậu Thân, các thành viên của Đội Chim chèo bèo được theo các đồng chí dân công đi tải đạn, vận chuyển lương thực. Và, lòng dũng cảm, sự nhiệt huyết tham gia hoạt động cách mạng của tuổi

trẻ đã được ghi nhận. Vào ngày 08/01/1968 tại nhà cô Võ Thị Hóa ở Cẩm Thanh, 6 thiếu niên của đội được kết nạp vào Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh. Cùng ngày, đội càng được tin tưởng, được giao nhiệm vụ phụ trách từng khu vực. Mỗi khi địch càn quét, các thành viên chia nhau đi nguy trang hầm bí mật, đi cảnh giới nắm bắt tình hình địch, liên lạc với các chú, các anh dưới hầm bí mật. Nhiều lần bị địch tình nghi bắt bớ đánh đập nhưng các thành viên vẫn giữ vững lập trường, kiên quyết không khai báo, không phản bội tổ chức.

Năm 1969, Đội chim chèo bèo không còn hoạt động hợp pháp nữa. Các thành viên của đội trở thành những cán bộ, chiến sĩ cách mạng kiên trung hoạt động trong vùng địch ở khắp thị xã Hội An. Nhưng nghiệp ca hát vẫn đi theo một số thành viên; như cô Võ Thị Hóa khi cô tham gia vào Đội Loa binh vận Hội An. Hàng đêm cô vẫn hát

những làn điệu dân ca vào các khu đồn của địch để kêu gọi binh lính quay về với nhân dân, với cách mạng và làm công tác tuyên truyền cho nhân dân trong vùng địch. Cô cứ hát trong khi địch dùng những tiếng động của mõ, thùng thiếc, trống để át đi tiếng hát. Dù thế nào, địch vẫn không ngăn được niềm yêu thích dân ca của đồng bào; những bài hát cách mạng vẫn đi vào lòng dân ở các khu đồn.

Sau chiến tranh, nhiều đồng chí ở Đội Chim chèo bẻo ngày nào tiếp tục được giao những trọng trách trong chính quyền cách mạng. Bây giờ, mỗi người mỗi nơi, nhưng hễ có dịp gặp lại nhau, các thành viên còn lại của Đội Chim chèo bẻo Cẩm Thanh vẫn hồn nhiên như thuở tuổi 14, 15 say mê ca hát. Các cô vẫn nhớ và hát rất hay những bài dân ca, vẫn nuôi khát vọng dàn dựng, khôi phục lại vở diễn “Đội kịch chim chèo bẻo” ngày nào.

Giờ đây, khi mái đầu đã điểm bạc, cô Võ Thị Hoá, Phạm Thị Thanh vẫn nhớ như in và hát rất “ngọt” lời hát dân ca chào đầu trước khi mở màn vở diễn “Đội kịch chim chèo bẻo”:

“Mở màn vở diễn chúng em xin báo cáo vài lời,

Đội kịch chúng em cũng mới ra đời,

Sức tài còn kém, tuổi đời còn non.

Sợ e nhiệm vụ chưa tròn,

Nhưng lòng tin tưởng bà con thương tình.

Tập tành quá ít thời gian,

Sợ rằng lời lẽ lóp lang chưa nhuần”

Hiện nay, những tư liệu, hình ảnh về Đội Thiếu niên mặt xã Cẩm Thanh (còn gọi là *Đội chim chèo bẻo*) được các cô hiến tặng cho Trung tâm Quản lý Bảo tồn Di sản Văn hoá Hội An. Đặc biệt bức hình Đội chim chèo bẻo do phóng viên Thông tấn xã Việt Nam chụp tại Cẩm Thanh năm 1968 đang được trưng bày tại Phòng truyền thống cách mạng Hội An. Qua đó góp phần giới thiệu những năm tháng đấu tranh anh dũng của thế hệ trẻ Cẩm Thanh nói riêng, Hội An nói chung đến với nhân dân và du khách.